

พิมพ์เขียวมหานคร: ถอดรหัสโครงสร้างการปกครองกรุงเทพมหานคร

สรุปสาระสำคัญจากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๖๔
และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อความเข้าใจโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และกลไกขับเคลื่อนเมืองหลวงของประเทศไทย

สถานะทางกฎหมายและอาณาเขต: นิติบุคคลรูปแบบพิเศษ

สถานะองค์กร

นิติบุคคล (Juristic Person) และ
ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น (Local Government)

การแบ่งพื้นที่บริหาร

- เขต (District): เทียบเท่าอำเภอ
(ตั้ง/ยุบ โดยประกาศกระทรวงมหาดไทย)
- แขวง (Sub-district): เทียบเท่าตำบล
(ตั้ง/ยุบ โดยประกาศกรุงเทพมหานคร)

การเปลี่ยนแปลงขอบเขต

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงอาณาเขตระดับจังหวัด
ต้องตราเป็นพระราชบัญญัติ (Act) เท่านั้น

เสาหลักคู่ขนานในการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร

ฝ่ายบริหาร

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

- มาจากการเลือกตั้งโดยตรง
- ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและบริหารราชการ

ฝ่ายนิติบัญญัติ

สภากรุงเทพมหานคร

- มาจากการเลือกตั้งตามเขตพื้นที่
- ทำหน้าที่ตรากฎหมาย ตรวจสอบและอนุมัติงบประมาณ

เปรียบเทียบโครงสร้างที่มาและวาระการดำรงตำแหน่ง

หัวข้อเปรียบเทียบ	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	สภากรุงเทพมหานคร
ฐานะและบทบาท	หัวหน้าฝ่ายบริหาร, รับผิดชอบนโยบาย	ฝ่ายนิติบัญญัติ, ควบคุมตรวจสอบ
ที่มา	ราษฎรทั้ง กทม. เลือกตั้งโดยตรงและลับ	ราษฎรเลือกตั้งตามเขต (ราษฎร 150k คน ต่อ ส.ก. 1 คน)
วาระดำรงตำแหน่ง	4 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง	4 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง
โครงสร้างผู้นำ	แต่งตั้งรองผู้ว่าฯ ได้ไม่เกิน 4 คน	ประธานสภา 1 คน, รองประธานไม่เกิน 2 คน (วาระ 2 ปี)

ศูนย์กลางอำนาจบริหาร: ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ผู้บังคับบัญชาสูงสุด:

เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้าง
กทม. ทั้งหมด

อำนาจหน้าที่หลัก:

กำหนดนโยบาย, สั่งอนุญาต/อนุมัติ,
วางระเบียบ, รักษาการตามข้อบัญญัติ

ผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร

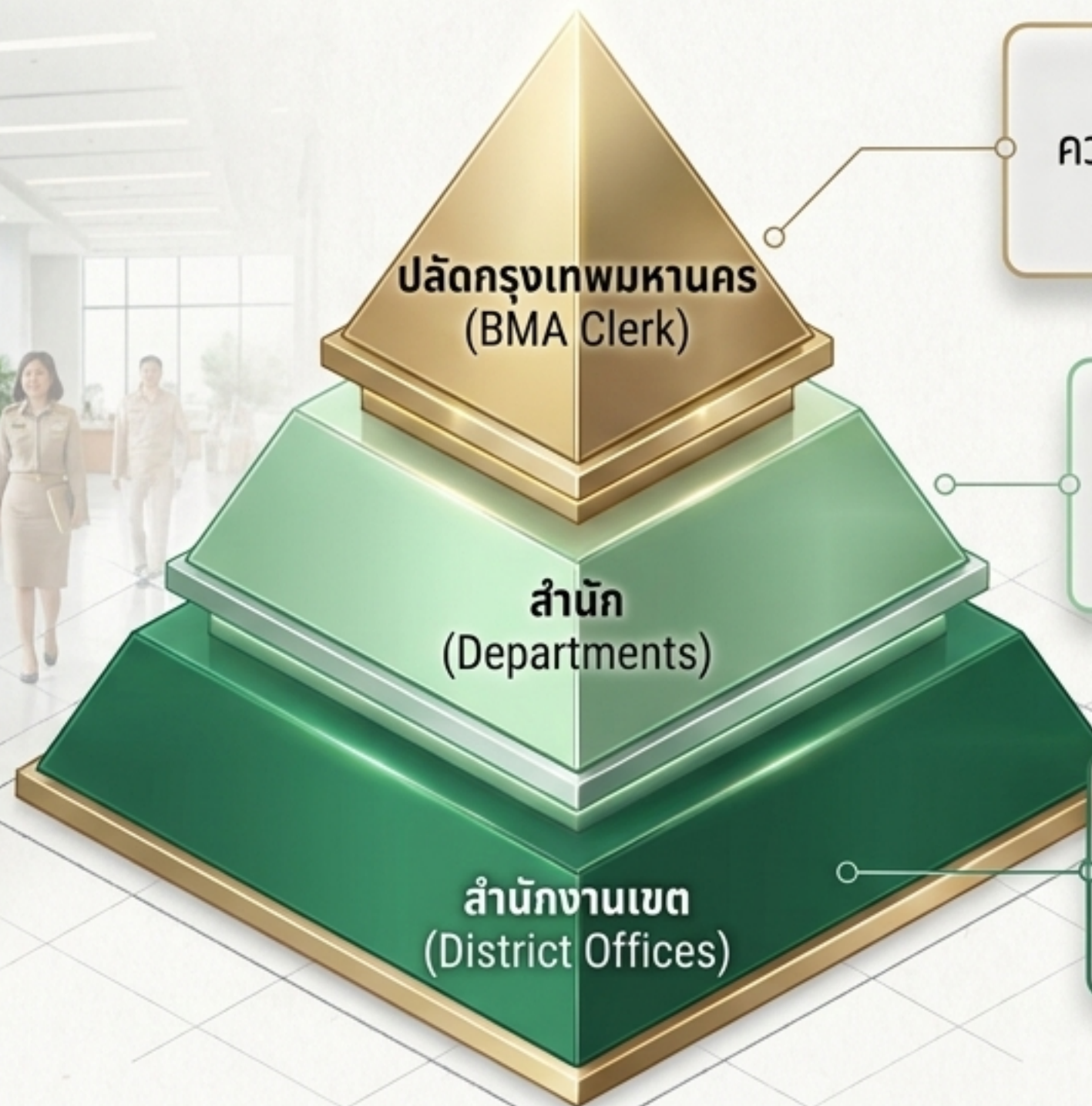
ข้อห้ามสำคัญ:

ห้ามเป็นคู่สัญญาหรือมีส่วนได้เสีย
ในกิจการของ กทม.
ห้ามรับเงินพิเศษจากหน่วยงานรัฐ

ทีมข้าราชการการเมือง (แต่งตั้งตัวเอง):

รองผู้ว่าฯ (ไม่เกิน 4 คน), เลขานุการ,
ประธานและคณะที่ปรึกษา (รวมไม่เกิน 9 คน)

ฟันเฟืองขับเคลื่อนนโยบาย: ข้าราชการประจำ

ข้าราชการสามัญระดับสูงสุด
ควบคุมราชการประจำให้เป็นไปตามนโยบาย
(ผู้บังคับบัญชาารองจากผู้ว่าฯ)

หน่วยงานระดับบนที่รับผิดชอบงาน
เฉพาะด้านทั้งเมือง (เช่น สำนักการโยธา)
นำโดย ผู้อำนวยการสำนัก

หน่วยงานปฏิบัติการเชิงพื้นที่
นำโดย ผู้อำนวยการเขต
ซึ่งมีอำนาจเทียบเท่านายอำเภอ

การบริหารระดับพื้นที่: เขตและสภาเขต

- ที่มา: สมาชิกมาจากการเลือกตั้ง อย่างน้อยเขตละ 7 คน (วาระ 4 ปี)
- บทบาทหลัก: ให้ข้อคิดเห็นเรื่องแผนพัฒนาเขต, จัดสรรงบประมาณพัฒนาเขต
- การคานอำนาจ: หาก ผอ.เขต ละเลยคำแนะนำ สภาเขตสามารถแจ้งผู้ว่าฯ ได้

สภากรุงเทพมหานคร: กลไกตรวจสอบและวาระสิ้นสุด

อำนาจตั้งกระทุ้งและยุติ

สมาชิกมีสิทธิตั้งกระทุ้งถามผู้ว่าฯ หรือเข้าชื่อ 2/5 เพื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไป (ผู้ว่าฯ ต้องแถลงข้อเท็จจริง)

การสิ้นสุดสมาชิกภาพ (เหตุสำคัญ)

- ⚠ ขาดประชุมตลอดสมัยประชุม (ไม่น้อยกว่า 30 วัน) โดยไม่ได้รับอนุญาต
- ⚠ สภากทม. มีมติ 2/3 ให้ออกเพราะเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์
- ⚠ ราษฎรลงคะแนนเสียงถอดถอน (หากสิ้นสุดพร้อมกันทั้งหมด ถือเป็นการยุบสภา)

อำนาจยุบสภา

รัฐธรรมนูญว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจสั่งยุบสภา กทม. ได้ตามคำแนะนำของผู้ว่าฯ (ต้องชี้แจงเหตุผลในราชกิจจานุเบกษา)

ขอบข่ายอำนาจหน้าที่ (The 27 Mandates)

1 โครงสร้างและผังเมือง

- การผังเมือง ควบคุมอาคาร
- ทางบก ทางน้ำ ทางระบายน้ำ
- ขนส่งและวิศวกรรมจราจร

2 ความเป็นระเบียบและความปลอดภัย

- รักษาความสะอาด บรรเทาสาธารณภัย
- จัดการชุมชนแออัด ควบคุมที่พัก
- ควบคุมตลาด ท่าเรือ โรงบหรสพ

3 สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

- สาธารณสุข อนามัยครอบครัว
- อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สวนสาธารณะ
- จัดการสุสาน ฼าปนสถาน ควบคุมสัตว์

4 สังคมและเศรษฐกิจ

- จัดการศึกษา สังคมสงเคราะห์
- ส่งเสริมอาชีพ พาณิชย์ของ กทม.
- รักษาศิลปะ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

อำนาจพิเศษ: การดำเนินกิจการพาณิชย์และข้ามขอบเขต

ปฏิบัติการนอกเขต (Extraterritorial Operations)

สามารถดำเนินกิจการนอกเขต
กทม. ได้หาก:

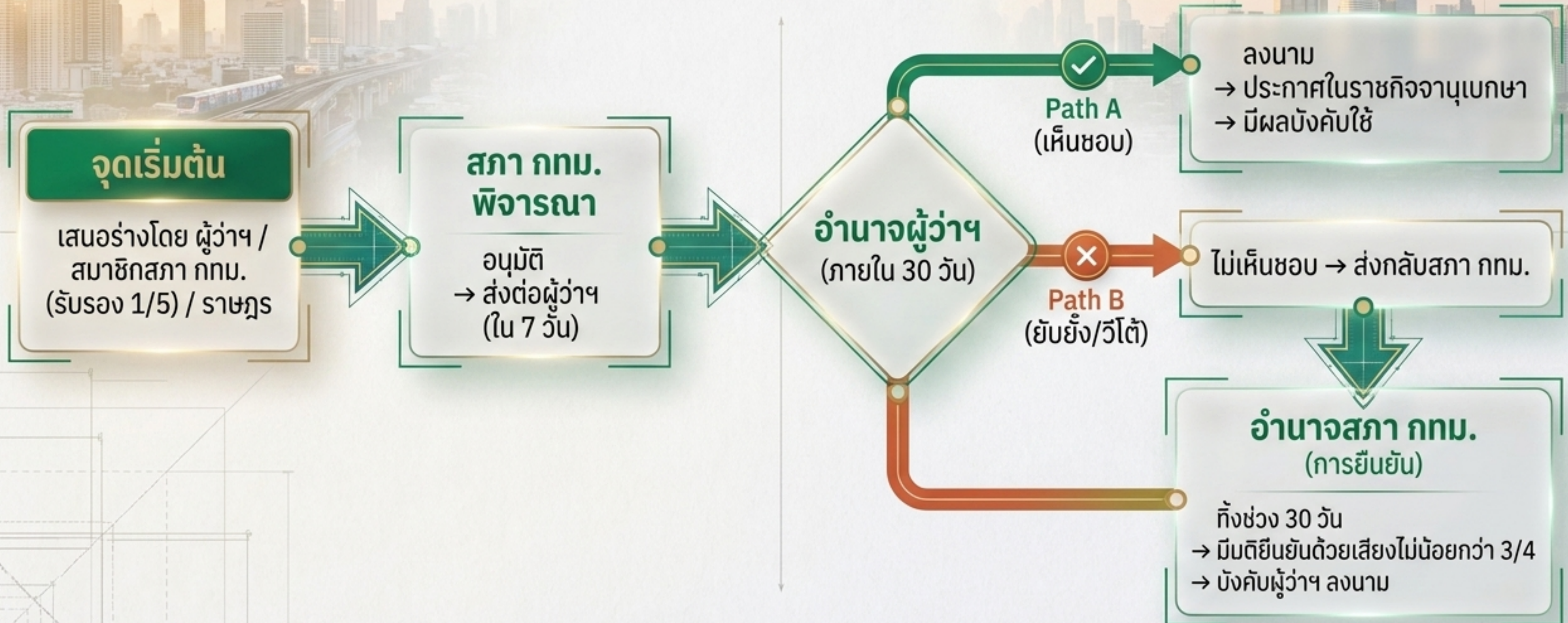
- จำเป็น/เกี่ยวเนื่องกับ
กิจการในเขต
- + สภา กทม. เห็นชอบ
- + ได้รับความยินยอมจากผู้ว่า
ราชการจังหวัดหรือหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้อง

การตั้งบริษัทและสหการ (Corporate Powers)

- สามารถก่อตั้ง/ถือหุ้นบริษัท
(เฉพาะกิจการสาธารณูปโภค)
โดยต้องถือหุ้นเกิน 50%
- ร่วมมือกับรัฐวิสาหกิจหรือ
ท้องถิ่นอื่นตั้ง 'สหการ' (มีฐานะ
นิติบุคคล) ได้
- มอบหมายให้เอกชนรับสัมปทาน
ดำเนินกิจการแทนได้ (ต้องผ่าน
สภา กทม. และ รบว.มหาดไทย)

เส้นทางกฎหมายเมือง: การตราข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร

ทางออกเมื่อเกิดวิกฤต: ร่างข้อบัญญัติงบประมาณ

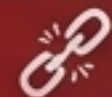
กรอบเวลาปกติ

สภา กทม. ต้องพิจารณาร่างงบประมาณให้เสร็จใน 45 วัน
(หากไม่ทัน ถือว่าเห็นชอบ)

กรณีสภาไม่เห็นชอบ

ตั้ง คณะกรรมการร่วม (15 คน): สภา 8 + ผู้ว่าฯ 7
หาข้อยุติใน 10 วัน

Deadlock (วิกฤตทางตัน)

หากสภา กทม. ไม่เห็นด้วยกับมติคณะกรรมการร่วม
ด้วยเสียงไม่ต่ำกว่า 3/4 → ร่างงบประมาณตกไป
(ให้ใช้งบปีที่แล้วพลางก่อน)

Nuclear Option

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
มีอำนาจสั่ง ยุบสภา กทม. ได้
(หากผู้ว่าฯ เสนอ)

เส้นทางรายได้และทุนทรัพยากรมหานคร

อำนาจการจัดเก็บภาษีส่วนเพิ่ม (Surcharges)

ภาษีน้ำมัน (Petrol Tax)

กทม. มีอำนาจเก็บภาษีน้ำมัน
เบนซิน/ดีเซล/ก๊าซปิโตรเลียม
จากสถานีค้าปลีกในพื้นที่

เพดานสูงสุด: ไม่เกินลิตรละ 5 สตางค์

ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT Surcharge)

เรียกเก็บเพิ่มจากอัตราปกติ
ของกรมสรรพากร

อัตรา: 1 ใน 9 ของอัตรา
ภาษีมูลค่าเพิ่มปกติ

ภาษีอากรอื่นๆ (+10%)

บวกเพิ่มจากฐานเดิมไม่เกิน 10%

สำหรับ: ภาษีธุรกิจเฉพาะ,
ใบอนุญาตขายสุรา, การพนัน

กลไกความโปร่งใสและการตรวจสอบบัญชี

หน่วยงานตรวจสอบหลัก

สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) เป็นผู้มีอำนาจตรวจสอบ การรับ-จ่ายเงิน การบัญชี และทรัพย์สินของ กทม. ทั้งหมด

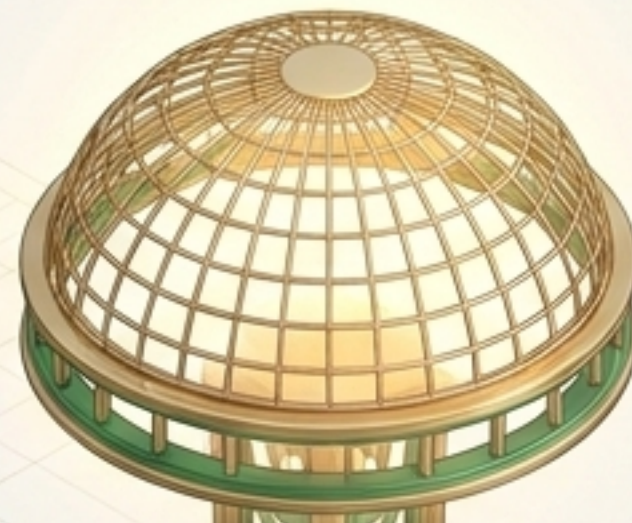
หน้าที่ผู้ว่าฯ

เมื่อสิ้นปีงบประมาณ ต้องประกาศรายงานการรับจ่ายเงิน ประจำปีในราชกิจจานุเบกษาโดยไม่ชักช้า

การรายงาน

สตง. ทำรายงานผลการตรวจสอบ เสนอต่อผู้ว่าฯ เพื่อให้ผู้ว่าฯ นำเสนอต่อสภา กทม. เพื่อความโปร่งใสต่อสาธารณะ

การกำกับดูแลจากส่วนกลาง (Ministry of Interior)

Ministry of Interior
(ส่วนกลาง)

ผู้กำกับดูแลสูงสุด: รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (รมว.มหาดไทย) รักษาการตาม พ.ร.บ. นี้

อำนาจแทรกแซง: รมว.มหาดไทย มีอำนาจสั่งสอบสวนข้อเท็จจริง และสั่งให้ผู้ว่าฯ ชี้แจงการปฏิบัติงานได้

อำนาจยับยั้ง (Veto Power): หากการทำงานของผู้ว่าฯ ขัดต่อกฎหมาย มติคณะรัฐมนตรี หรือทำให้ กทม. เสียประโยชน์ รมว.มหาดไทย สามารถ ยับยั้งหรือสั่งการ ได้ตามที่เห็นสมควร

การเชื่อมโยงข้าราชการ: กระทรวง ทบวง กรม อื่นๆ สามารถส่งข้าราชการมาประจำ กทม. เพื่อบูรณาการงานได้

พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๖๔

คือสถาปัตยกรรมทางกฎหมายที่ออกแบบให้เมืองหลวงขับเคลื่อนด้วยตนเองผ่านกลไกประชาธิปไตยท้องถิ่น
พร้อมระบบตรวจสอบคู่ขนานที่รัดกุม